

PROF. DR.

ABUZER KENDİGELEN

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ
TİCARET HUKUKU ANABİLİM DALI
ÖĞRETİM ÜYESİ

PROF. DR.

İSMAİL KIRCA

TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ
HUKUK FAKÜLTESİ TİCARET HUKUKU
ÖĞRETİM ÜYESİ

KIYMETLİ EVRAK HUKUKU

**GENEL ESASLAR
KAMBIYO SENETLERİ**

3. BASIDAN 4. TIPKI BASI

İSTANBUL 2020

onikilevha
İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

ÜÇÜNCÜ BASIYA ÖNSÖZ.....	VII
ÖNSÖZ.....	IX
İÇİNDEKİLER.....	XI
KAYNAKÇA.....	XXIII
KISALTMALAR.....	XXXV

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL ESASLAR

BİRİNCİ AYRIM KIYMETLİ EVRAK HUKUKUNA GİRİŞ

1. İLGİLİ MEVZUAT.....	1
2. TERMİNOLOJİ.....	3
3. KIYMETLİ EVRAKIN TANIMI VE UNSURLARI	4
3.1. Tanım	4
3.2. Unsurları	4
3.2.1. Senet	4
3.2.2. Senedin içerdiği hakkın devredilebilir nitelikte olması.....	7
3.2.3. Senet ile hak arasında kanunun öngördüğü derecede bağlılığın bulunması	8
3.2.3.1. Kıymetli evrak – adi borç senedi ilişkisi	8
3.2.3.2. Kıymetli evrak – teşhis senetleri ve ibraz senetleri ilişkisi	11
3.2.3.3. Kaydi sistem – kıymetli evrak ilişkisi	13
4. KIYMETLİ EVRAKIN İŞLEVLERİ.....	16

İKİNCİ AYRIM

KIYMETLİ EVRAKIN SINIFLANDIRILMASI

1. SENEDE BAĞLANAN HAKKIN NİTELİĞİNE GÖRE.....	19
1.1. Alacak Senetleri.....	19
1.2. Emtiyayı Temsil Eden Senetler.....	20
1.3. Eşya Hukuku Senetleri.....	22
1.4. Pay Sahipliği veya Ortaklık Hakkı Veren Senetler.....	23
2. SENEDİN HAKKIN DOĞUMUNA ETKİSİNE GÖRE.....	24
2.1. Açıklayıcı (İzharî) Kıymetli Evrak	24
2.2. Kurucu (İhdasî) Kıymetli Evrak	25
3. HUKUKİ SEBEBİYLE OLAN İLİŞKİSİNE GÖRE	26
4. DEVİR ŞEKLİNE GÖRE	30
4.1. Türleri	31
4.1.1. Nama yazılı senetler	31
4.1.2. Hamile (hamiline) yazılı senetler	32
4.1.3. Emre yazılı senetler	34
4.2. Devirleri.....	36
4.2.1. Ortak koşul olarak zilyetliğin devri ve tedavüle (dolaşıma) çıkarma sözleşmesi.....	36
4.2.2. Emre yazılı senetlerde cironun, nama yazılı senetlerde yazılı bir devir beyanının gerekliliği	38
4.3. Borçlunun durumu ve hak sahipliğini (kimin alacaklı olduğunu) tespit.....	41
4.4. Tür Değiştirme.....	45
4.5. Kıymetli Evrakta Sınırlı Sayı Sorunu	47
5. KAMUNUN GÜVENİNİN (İYİNİYETİN) KORUNUP KORUNMAMASINA GÖRE.	48
5.1. Genel Olarak Korumanın Anlamı	48
5.2. Devredenin Tasarruf Yetkisi Bakımından	49
5.3. Hakkın Varlığı ve Kapsamı Bakımından	53

ÜÇÜNCÜ AYRIM

KIYMETLİ EVRAKIN ZİYAI VE İPTALİ

1. GENEL OLARAK.....	55
----------------------	----

1.1. İptal Kurumuna Duyulan İhtiyaç	55
1.2. İlgili Düzenlemeler	56
1.3. İptalin Çekişmesiz Yargının Konusu Olması.....	58
2. ZİYA (ZAYİ OLMA) KAVRAMI.....	58
3. İPTAL İSTEMİNDE BULUNABİLECEK KİŞİLER VE HUKUKİ YARAR ŞARTI	60
3.1. İptal İsteminde Bulunabilecek Kişiler	60
3.2. Hukuki Yarar Şartı	61
4. ÖNLEYİCİ ÖNLEMLER VE İPTAL USULÜ.....	63
4.1. Önleyici Önlemler.....	63
4.2. İptal Usulü.....	66
5. İPTAL KARARININ HÜKÜM VE SONUÇLARI (ETKİLERİ).....	69

DÖRDÜNCÜ AYRIM

KIYMETLİ EVRAK TEORİLERİ

1. ORTAYA ÇIKIŞ SEBEPLERİ	77
2. YARATMA (KREASYON) TEORİSİ	78
3. SÖZLEŞME TEORİSİ – TEDAVÜL SÖZLEŞMESİ	79
4. HUKUKİ GÖRÜNÜŞ TEORİSİ (Hukuki Görünüş Teorisiyle Tamamlanmış Yaratma ve Sözleşme Teorileri).....	82

BEŞİNCİ AYRIM

KIYMETLİ EVRAKTA DEF'İLER

1. DEF'İ KAVRAMI.....	85
2. DEF'İ TÜRLERİ	87
2.1. Etkilerine Göre.....	87
2.2. Doğum Kaynaklarına (Maddi Özelliklerine) Göre.....	89
2.2.1. Nama yazılı senetlerde def'iler.....	89
2.2.2. Hamile ve emre yazılı senetlerde def'iler.....	90
2.2.2.1. Genel olarak	90
2.2.2.2. Senetten anlaşılan def'iler	92
2.2.2.3. Senetteki taahhüdün geçersizliğine (hükümsüzlüğüne) ilişkin def'iler.....	93
2.2.2.3.1. Genel olarak	93

2.2.2.3.2. Türleri	96
2.2.2.3.2.1. İsnat def'ileri.....	96
2.2.2.3.2.1.1. İsnat def'ilerini yaratan olgular	96
2.2.2.3.2.1.2. İsnat için kambiyo taahhüdünde bulunma bilinciyle hareket edilmesinin gerekip gerekmediği sorunu	100
2.2.2.3.2.1.3. İmza aşamasına hukuki işlemler için öngörülen düzenlemelerin uygulanıp uygulanmayacağı sorunu	102
2.2.2.3.2.2. Geçersizlik def'ileri	103
2.2.2.3.2.2.1. Genel olarak.....	103
2.2.2.3.2.2.2. Geçersizlik def'ilerinin kaynakları	105
2.2.2.3.2.2.3. Geçersizlik def'ilerinin ileri sürülmesi.....	108
2.2.2.4. Kişisel def'iler.....	111
2.2.2.4.1. Anlamı	111
2.2.2.4.2. Kişisel def'ilerin kaynakları.....	111
2.2.2.4.2.1. Temel ilişki.....	112
2.2.2.4.2.2. Kambiyo taahhüdü ile ilgili özel anlaşmalar	114
2.2.2.4.2.3. Kambiyo taahhüdü dışındaki hukuki ilişki	115
2.2.2.4.3. Kişisel def'ilerin ileri sürülmesi.....	116

İKİNCİ BÖLÜM KAMBIYO SENETLERİ

BİRİNCİ AYRIM GENEL OLARAK

1. KAVRAM	123
2. ORTAK NİTELİKLERİ	125
3. EHLİYET	130
4. TEMSİL	133

İKİNCİ AYRIM**POLİÇE**

1. GENEL OLARAK.....	139
1.1. Kanuni Düzenleme ve Uygulama	139
1.1.1. Kanuni Düzenleme	139
1.1.2. Uygulama.....	140
1.2. Tarihî Gelişimi ve İktisadi Önemi.....	141
1.2.1. Tarihî gelişimi.....	141
1.2.2. İktisadi önemi	142
1.3. Hukuki Niteliği	144
2. BONODAN FARKLI YÖNLERİ	145
2.1. Unsurlar	145
2.2. Kabul.....	148
2.3. Karşılığın Devri (İntikali)	152
2.4. Diğer Farklar.....	153

ÜÇÜNCÜ AYRIM**BONO****(EMRE YAZILI SENET)**

1. GENEL OLARAK.....	158
1.1. Kanuni Düzenleme ve Uygulama	158
1.1.1. Kanuni düzenleme	158
1.1.2. Uygulama.....	159
1.2. Tarihî Gelişimi ve İktisadi Önemi.....	160
1.3. Hukuki Niteliği	161
2. BONONUN DÜZENLENMESİ	162
2.1. Genel Olarak Bonoda Şekil	162
2.2. Kanuni Unsurlar.....	163
2.2.1. “Bono” veya “emre yazılı senet” kelimesi	164
2.2.2. Belirli bir bedeli kayıtsız ve şartsız ödeme vaadi	165
2.2.3. Vade	168
2.2.4. Ödeme yeri	169

2.2.5. Kime veya kimin emrine ödenecekse onun adı: Lehtar	171
2.2.6. Düzenlenme tarihi ve yeri.....	174
2.2.6.1. Unsurun önemi	174
2.2.6.2. Düzenlenme tarihi	174
2.2.6.3. Düzenlenme yeri.....	176
2.2.7. Düzenleyenin imzası.....	178
2.3. Unsurların Bulunmaması ve Açık Bono	181
2.4. Bonoya Konulabilecek İhtiyari Kayıtlar.....	185
2.4.1. Kanunda öngörülen ihtiyari kayıtlar.....	185
2.4.1.1. Menfi emre kaydı	186
2.4.1.2. Belirsiz vadeli bonolarda faiz kaydı	188
2.4.1.3. Aynen ödeme ve kur kaydı	188
2.4.1.4. Protestodan muafiyet kaydı	189
2.4.1.5. Diğer kayıtlar.....	189
2.4.2. Kanunda öngörülmeyen ihtiyari kayıtlar	189
2.4.2.1. Yetki kaydı.....	189
2.4.2.2. Bedel kaydı.....	190
2.4.2.3. Teminat kaydı	191
2.4.2.4. Temerrüt faizi kaydı	192
2.4.2.5. Diğer kayıtlar.....	192
2.5. Yasak kayıtlar.....	193
2.5.1. Bononun geçerliliğini etkilemeyen yasak kayıtlar	193
2.5.1.1. Belirli vadeli bonolarda faiz kaydı	193
2.5.1.2. Düzenleyenin sorumsuzluk kaydı	193
2.5.1.3. Bononun mahiyetine uygun olmayan ihtiyari kayıtlar.....	194
2.5.2. Bononun geçerliliğini etkileyen yasak kayıtlar	195
2.6. Bono Metninde Değişiklik.....	196
2.7. Bonoda nüsha yasağı ve suret.....	199
3. BONONUN DEVRİ	199
3.1. Genel Olarak Ciro.....	200
3.2. Ciroda Kişiler.....	202
3.3. Cironun Şekli ve Şekil Açısından Türleri	206
3.3.1. Cironun şekli.....	206

3.3.2. Cironun şekil açısından türleri.....	209
3.3.2.1. Tam ciro.....	209
3.3.2.2. Beyaz ciro.....	210
3.4. Cironun İşlevleri	212
3.4.1. Temlik işlevi	212
3.4.2. Teşhis işlevi	212
3.4.3. Teminat işlevi.....	215
3.5. Cironun Yapılabileceği Süre – Gecikmiş Ciro.....	217
3.6. Cironun Özel Çeşitleri	219
3.6.1. Tahsil cirosu.....	220
3.6.2. Rehin cirosu.....	222
4. BONODA AVAL	226
4.1. Genel Olarak	226
4.2. Avalin Şekli.....	228
4.3. Avalde Kişiler	231
4.4. Avalin Hükümleri.....	231
5. BONONUN ÖDENMESİ.....	233
5.1. Muacceliyet Zamanı: Vade	233
5.1.1. Vade türleri.....	234
5.1.1.1. Belirli bir günde.....	234
5.1.1.2. Düzenlenme gününden belirli bir süre sonra.....	236
5.1.1.3. Görüldüğünde.....	236
5.1.1.4. Görüldükten belirli bir süre sonra	237
5.1.2. Vadeye ilişkin sürelerin hesabı	238
5.2. Ödeme İçin İbraz	239
5.2.1. Genel olarak.....	239
5.2.2. İbraz yeri.....	240
5.2.3. İbraz zamanı: Ödeme günü.....	241
5.2.4. İbraz etmemenin sonuçları ve tevdi.....	242
5.3. Ödemenin Gerçekleştirilmesi	243
5.3.1. Düzenleyenin inceleme yükümlülüğü ve kimlik kontrolü ..	243
5.3.2. Bono bedelinin ödeme şekli	244
5.3.3. Ödeme hâlinde yapılacak işlemler.....	245

5.3.3.1. Tam ödeme hâlinde.....	245
5.3.3.2. Kısmi ödeme hâlinde.....	246
5.3.4. Vadede ve vadeden önce ödeme	247
6. BONONUN ÖDENMEMESİ	248
6.1. Ödememeden Kaynaklanan Sorumluluk	248
6.2. Ödememenin Tespiti: Protesto.....	250
6.2.1. Yetkili merci.....	250
6.2.2. Düzenlenme süresi.....	250
6.2.3. Usulü ve içeriği.....	251
6.2.4. Protestodan muafiyet hâlleri.....	253
6.2.4.1. Kanuni muafiyet.....	253
6.2.4.2. İradi muafiyet	253
6.3. Başvurma Hakkı	254
6.3.1. Genel olarak.....	254
6.3.2. Başvuru borçluları ve sorumluluğun niteliği.....	255
6.3.2.1. Başvuru borçluları	255
6.3.2.2. Sorumluluğun niteliği.....	257
6.3.3. Başvurma hakkının şartları	257
6.3.3.1. Vadede	257
6.3.3.2. Vadeden önce.....	259
6.3.4. Başvurma hakkının kapsamı.....	260
6.3.4.1. Hamil açısından.....	260
6.3.4.2. Ödeyen bir başvuru borçlusundan.....	261
6.3.5. Retret ve araya girme suretiyle ödeme	262
6.3.6. Başvurma hakkının düşmesi	263
6.4. Bonoya dayalı taleplerde zamanaşımı	264
6.5. Bonoya dayalı talep haklarını kaybeden hamilin durumu	266
6.5.1. Genel olarak.....	266
6.5.2. Sebepsiz zenginleşme talebi	267
6.5.3. Hamilin temel ilişkiye dayanabilmesi	270

DÖRDÜNCÜ AYRIM

ÇEK

1. GENEL OLARAK.....	273
1.1. Kanuni Düzenleme ve Uygulama	273
1.1.1. Kanuni Düzenleme	273
1.1.2. Uygulama.....	275
1.2. Tarihî Gelişimi ve İktisadi Önemi.....	276
1.3. Hukuki Niteliği	276
2. ÇEKİN DÜZENLENMESİ	278
2.1. Çek Düzenlemenin Ön Şartları.....	278
2.1.1. Karşılık	278
2.1.2. Çek anlaşması	279
2.1.3. Karşılık veya çek anlaşmasının bulunmaması.....	281
2.2. Çek Düzenlenmesinde Şekil	281
2.2.1. Zorunlu unsurlar	281
2.2.1.1. Çek kelimesi	281
2.2.1.2. Belirli bir bedelin ödenmesi için kayıtsız ve şartsız havale	282
2.2.1.3. Muhatap.....	282
2.2.1.4. Ödeme yeri	283
2.2.1.5. Düzenlenme tarihi ve yeri	283
2.2.1.5.1. Düzenlenme tarihi	284
2.2.1.5.2. Düzenlenme yeri	285
2.2.1.6. Düzenleyenin imzası	285
2.2.1.7. Çekin seri numarası ve karekodu	285
2.2.2. Unsurların bulunmaması ve açık çek.....	286
2.2.3. ÇekK'da öngörülen özel düzenleme.....	287
2.2.3.1. Çek hesabı açılması ve çek defteri verilmesine ilişkin.....	288
2.2.3.2. Matbu çek yapraklarının kullanılması zorunluluğuna ilişkin.....	289
2.2.3.2.1. Tacir çeki	289
2.2.3.2.2. Matbu hamiline yazılı çek.....	291

2.2.3.3. Tamamlayıcı unsurlara ilişkin	292
2.2.4. Çeke konulabilecek ihtiyari kayıtlar.....	293
2.2.4.1. Kanunda öngörülen ihtiyari kayıtlar.....	293
2.2.4.1.1. Çekin türüne ilişkin kayıtlar.....	293
2.2.4.1.2. Ödemeye ilişkin kayıtlar	295
2.2.4.1.3. Ödenmeme hâline yönelik kayıtlar	295
2.2.4.2. Kanunda öngörülmeeyen ihtiyari kayıtlar.....	296
2.2.4.2.1. Düzenleyen ile muhatap arasındaki ilişkiye yönelik olarak.....	297
2.2.4.2.2. Düzenleyen ile lehtar arasındaki ilişkiye yönelik olarak.....	297
2.2.4.2.3. Muhatap ile hamil arasındaki ilişkiye yönelik olarak.....	298
2.2.5. Yasak kayıtlar.....	298
2.2.5.1. Çekin geçerliliğini etkilemeyen yasak kayıtlar	298
2.2.5.1.1. Kabul kaydı (ve muhatabın aval beyanı ile cirosu)	298
2.2.5.1.2. Vade kaydı.....	299
2.2.5.1.3. Faiz kaydı.....	299
2.2.5.1.4. Düzenleyenin sorumsuzluk kaydı	299
2.2.5.2. Çekin geçerliliğini etkileyen yasak kayıtlar	300
2.2.6. Çekte suret yasağı ve nüsha.....	300
3. ÇEKİN DEVRİ.....	300
3.1. Genel Olarak	300
3.2. Nama Yazılı Çekin Devri.....	301
3.3. Emre Yazılı Çekin Devri.....	301
3.4. Hamiline Yazılı Çekin Devri.....	303
4. ÇEKİN ÖDENMESİ	304
4.1. Çekte “Vade” Sorunu.....	304
4.1.1. Çekin görüldüğünde ödeneceği kuralı (TK).....	304
4.1.2. İleri düzenlenme tarihli (vadeli) çek uygulaması	305
4.1.3. Uygulamanın kanun koyucu tarafından da kabulü (ÇekK). 306	
4.2. Ödeme İçin İbraz	308

4.2.1. İbraz yeri.....	308
4.2.1.1. Muhatap bankaya ibraz	308
4.2.1.2. Takas odasına ibraz.....	309
4.2.2. İbraz süresi.....	310
4.2.2.1. İbraz sürelerinin önemi.....	310
4.2.2.2. Kanunda öngörülen farklı ibraz süreleri.....	310
4.2.2.3. İbraz sürelerinin hesaplanması	312
4.2.2.4. İbraz sürelerinin hukuki niteliği	312
4.2.2.5. İbraz sürelerinin geçirilmesinin sonuçları	313
4.3. Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü	313
4.3.1. Karşılığın tamamen ya da kısmen bulunması hâlinde	313
4.3.2. Karşılığın tamamen ya da kısmen bulunmaması hâlinde	314
4.4. Çek Karşılığının Ödenmesi.....	315
4.4.1. Muhatap bankanın inceleme yükümlülüğü.....	315
4.4.2. Kimlik tespiti ve çekin ödenme şekli	317
4.4.3. Ödeme hâlinde yapılacak işlemler.....	318
4.4.3.1. Tam ödeme hâlinde.....	318
4.4.3.2. Kısmi ödeme hâlinde.....	318
4.4.4. Karşılığı bulunmayan bir çekin ödenmesi	319
4.4.5. Sahte veya tahrif edilmiş bir çekin ödenmesi.....	320
4.5. Çekten Cayma.....	322
4.5.1. Anlamı	322
4.5.2. Şartları	323
4.5.3. Sonuçları	324
5. ÇEKİN ÖDENMEMESİ VE SONUÇLARI.....	324
5.1. Çekin Muhtemel Ödenmeme Nedenleri ve “Karşılıksızlık”	324
5.2. Ödenmeme Durumunun Tespiti	325
5.3. Çekin Karşılıksız Kalmasının Hukuki Yaptırımı	327
5.3.1. Başvurma hakkı	327
5.3.1.1. Genel olarak	327
5.3.1.2. Başvurma hakkının şartları.....	328
5.3.1.3. Başvurma hakkının kapsamı	329
5.3.1.4. Başvurma hakkına ilişkin zamanaşımı süresi.....	330

5.3.2. Başvurma hakkını kaybeden hamilin durumu	331
5.3.2.1. Genel olarak	331
5.3.2.2. Sebepsiz zenginleşme talebi	332
5.3.2.3. Hamilin temel ilişkiye dayanabilmesi	332
5.3.2.4. Karşılığın devri	332
5.4. Çekin Karşılıksız Kalmasının Cezai Yaptırımını	333
5.4.1. ÇekK'da öngörülen özel hükümler	333
5.4.2. Karşılıksız çek suçu	333
5.4.2.1. Genel olarak	333
5.4.2.2. Suçun oluşması için gerekli şartlar	334
5.4.2.3. Suç için öngörülen ceza	335
5.4.2.4. Suçun faili	336
5.4.2.5. Yargılama usulüne ilişkin özel hükümler	337
5.4.3. Suç için öngörülen koruma ve güvenlik tedbiri	339
6. ÖZEL ÇEK TÜRLERİ	340
6.1. Genel Olarak	340
6.2. Çizgili Çek	340
6.3. Mahsup Çeki	342
6.4. Teyitli (Bloke) ve Garantili Çek	343
6.4.1. Genel olarak	343
6.4.2. Teyitli (bloke) çek	343
6.4.3. Garantili çek	345
6.5. Banka Çeki	346
KAVRAM İNDEKSİ	349
MADDE İNDEKSİ	359